

KUTATÁSI BESZÁMOLÓ
KLEBELSBERG KUNO-ÖSZTÖNDÍJ
2020

A kutató neve	
Kis Iván	
A kutatás témája	
Az V. (Utószülött) László uralkodására vonatkozó osztrák elbeszélő források kritikája	
A kutatás helyszíne	
ország, város	Ausztria, Bécs
intézmény(ek)	Az Österreichische Nationalbibliothek (ÖNB) könyvtára és kéziratára
A kutatás ideje	
2 hét (2020. szeptember 1-15.)	
A kutatott gyűjtemények, az átnézett iratok, dokumentumok és a találatok rövid ismertetése (tételes találati jegyzék nélkül)	
Tervezett, az Eötvös Loránd Tudományegyetem magyar középkortörténeti doktori programján jelenleg is készülöben lévő doktori értekezésemben kritikai vizsgálat alá veszem az összes, V. László magyar, osztrák és cseh uralkodó (1440–1457) idejéhez kapcsolódó, a korabeli Ausztria területén keletkezett elbeszélő forrást. Egy efféle vizsgálat sikeréhez azonban elengedhetetlen volt, hogy Bécsben, a kutatásom helyszínét jelentő intézményben (lásd fentebb) összegyűjtssem a Magyarországról nem, vagy nehezen elérhető, az egyes krónikásokhoz, krónikákhoz kapcsolódó szakirodalmi tételeket, valamint, hogy áttekintsem a vizsgálandó források egyes kézirateit is. Az elmúlt esztendő őszén Bécsben lefolytatott kutatóutam során elsősorban azokkal a krónikákkal foglalkoztam, amelyek a legnagyobb mennyiségű, összesen több száz oldalnyi adatot tartalmaznak V. László koráról. Az alább felsorolt művek közül egy részének van csupán modern kiadása, de ezek esetében sem áll rendelkezésünkre szakirodalmi kimutatás. A csupán régi kiadásban hozzáférhető művek – pl. Veit Arnpeck – esetében kézirateaik vizsgálata is szükséges volt. A kéziratok lelőhelyét az alábbiakban feltüntettem a művek címe mellett, természetesen csak a Bécsben lelhető kéziratok esetében. Az alábbi szerzőkhöz kapcsolódó szakirodalmat, valamint műveik kéziratát volt alkalmam megvizsgálni bécsi kutatóutam során: Az egyik szerző a már említett, Frigyes király udvarában is tevékenykedő Thomas Ebdorfer, akinek a részben már vizsgált <i>Chronica Austriaeja</i> (ÖNB, Cod. 7583, 7660, 7671, 8235.) mellett a <i>Chronica pontificum Romanorum</i> (ÖNB, Cod. 3423, fol. 1r–134v), továbbá a <i>Chronica Regum Romanorum</i> (uo. fol. 165r–349v) című műveit is fel kívánom dolgozni készülő doktori értekezésemben. A következő szerző a papként tevékenykedő Jakob Unrest, akinek három krónikáját kell megemlíteni: <i>Österreichische Chronik</i> (ÖNB, Cod. 8007, fol. 74r–232v), <i>Ungarische Chronik</i> (ÖNB, Cod. 8007, 45r–67r), <i>Kärtner Chronik</i>	

(ÖNB, Cod. 2935, 2944, 8007, 1r–42v.) A legfontosabb ezek közül Unrest Magyar Krónikája. Fontos forrás továbbá a már említett Veit Arnpeck bajor történétíró is, aki egy osztrák és egy bajor krónikát – *Chronicon Austriacum* (müncheni kéziratok), *Chronica Baioariorum* (ÖNB, Cod. 12474, 14681.) – is írt, és két műve a 15. századra vonatkozóan nagyszámú önálló híradást tartalmaz. A hazai középkorkutatás ugyan az eddigi szerzőknél jobban ismeri, és többet használja Aeneas Silvius Piccolomini műveit, ám az ő adatainak hitelessége is komparatív módon ellenőrizhetővé válik a felsorolt új források segítségével. Piccolomini évekig III. Frigyes kancelláriai titkárként dolgozott. Írásai nagy mennyiségű adatot tartalmaznak V. László koráról is. Az alábbi műveit tanulmányoztam az ÖNB intézményében: *Historia Australis* (ÖNB, Cod. 9020.), *Historia Bohemica* (ÖNB, Cod. 3445, 3517.), *De Europa* és a röviden *Commentarii* címen ismert munkát. Végezetül a vizsgált kútfők közé tartozik a *Cronica der graffen von Cilli* című elbeszélés.

A főbb forrásaimat jelentő krónikákon kívül vizsgálat alá kívánok venni számos olyan, valamivel kevesebb, de fontos magyar vonatkozású, V. László-kori adatot tartalmazó elbeszélő művet, amelyek közül többet egyáltalán nem ismer a hazai középkorkutatás. A könyvtári anyag összegyűjtésén kívül ezek esetében a kéziratok vizsgálata különösen fontos volt. Ilyennek számít az ismeretlen szerző által a 15. században írt, az eseményeket 1454-től 1467-ig tartalmazó *Chronicon Austriacum* című mű, vagy Joseph Grünbeek: *Historia Friderici III. et Maximiliani I.* (ÖNB, Cod. 7419.) címen ismert munkája. Ugyancsak érdemes vizsgálni Beheim Mihály verses költeményeit (ÖNB, Cod. 12566.), amelyek közül több magyar vonatkozású eseményekről szól. Szintén jó példa a 19. század közepén kiadott *Kleine Chronik von Österreich* nevű krónika, amely 1458-ig beszéli el az eseményeket, Johann Serlinger 1501-ig tartó salzburgi krónikakompozíciója (ÖNB, Cod. 1269.), továbbá Leonhard Drechsler: *Chronicon Salisburgense* néven ismert munkája. Végezetül fontos megemlíteni V. László édesanyja, Erzsébet udvarhölgyének, Kottanner Jánosnának a memoárját (ÖNB, Cod. 2920.), amely az 1439–1440-es évekről nyújt felbecsülhetetlen értékű beszámolót.

A kutatás módszere

Szeptemberi kutatóutam során az alábbi módszertant követtem. Már jóval a kiutazásom megkezdése előtt összeírtam azoknak a szakirodalmi tételeknek, valamint kéziratoknak az elérhetőségét, amelyekkel foglalkozni kívántam az ÖNB-ben folytatott munkám során. Akárcsak a doktori disszertációmban, a bécsi kutatásom tervezésekor is sorra vettem az feldolgozásra váró elbeszélő forrásokat, külön-külön feltüntetve ezek kézirateit, illetve a hozzájuk kapcsolódó másodlagos szakirodalmi munkákat. Az Osztrák Nemzeti Könyvtárban végzett munkám alatt (hétköznaponként) nyitástól zárásig az előzetesen összegyűjtött szakirodalmi és kéziratot tételek fotózását végeztem el, majd esténként, illetve hétvégeként az anyag átolvasásával, feldolgozásával foglalkoztam. Utóbbi természetesen folytatódott a hazautazásomat követően is.

A kutatási eredmények hasznosítása (pl. előadás, publikáció) és az esetleges további lehetőségek

A kutatásom befejezése óta eltelt bő félévben egyértelművé vált, illetve igazolódott számomra, hogy az ÖNB könyv-, illetve kéziratárában töltött időszakom jelentősen fellendítette, meggyorsította a disszertációm készülésének folyamatát. Az egyes krónikásokhoz kapcsolódó szakirodalmi tételekhez történő hozzáférés lehetővé tette, hogy képet kapjak a doktori értekezésem középpontját képező szerzők életéről, munkásságáról,

történetírói módszereikről, valamint történeti adataik használhatóságáról. A források kiadásainak, illetve – különösen a csak nagyon régi kiadásokkal rendelkező munkák – kéziratának összegyűjtése pedig számos esetben lehetővé tette, hogy a magyarországi medievisztika előtt eddig ismeretlen, vagy nem kellőképpen figyelembe vett történeti információknak jussak a birtokába. Reményeim szerint mindezt kellőképpen igazolni fogják a várhatóan jövő tavasszal leadásra kerülő disszertációm új eredményei.

Végezetül fontosnak tartom megemlíteni, hogy – a készülő disszertációmon kívül – egy hamarosan megjelenő, több mint két szerzői ív terjedelmű tanulmányom sem készülhetett volna el a bécsi kiutazásom nélkül. Ebben a munkámban egy Hunyadi János magyarországi kormányzó által az 1446. évben Ausztria, illetve Stájerország területére vezetett hadjáratát rekonstruáltam, különös tekintettel a korabeli ausztriai kötődésű elbeszélő forrásokra. Az, hogy az utóbbiakban olvasható adatokat, valamint ezek hitelességét kellőképpen fel tudtam térképezni, bizonyosan nem sikerülhetett volna az ÖNB könyvtári-és kéziratanyagának vizsgálata, illetve a Klebelsberg Kuno-ösztöndíj támogatása nélkül.